

Hej Erik

Roligt att det finns intresse för dräkten. Den syddes på sent 70-tal av min syster Eva Magnusson, bördig från gården Vippentorpet i Ysby församling men uppvuxen i Tönnersjö. Eva bar dräkten vid somriga släkträffar på gården som hon sammankallade till nästan årligen under minst ett par årtionden. Den kom också till användning i andra sammanhang, som vid bröllop.

Ännu fram till tidigt 1900-tal var det inte ovanligt att man på gårdarna fick hjälp av skräddare, sömmerskor, skomakare m.fl. för att i hemmen få tillverkat kläder, skor och mycket annat, måttbeställt och välgjort. Hemslöjden, i södra Halland kallad Bindslöjden, blev på sitt sätt en efterföljare och är ännu stark på många håll i Sverige. Där salufördes bl. a tyger, hemvävda efter mönster från gamla hembygdsdräkter. Den verksamheten har haft stor betydelse för att bevara traditionellt hantverkskunnande. Eva vävde inte själv; tyget i hennes Tönnersjödräkt är troligen köpt på Hemslöjden i Halmstad, som tyvärr är nerlagd. Men fortfarande finns väv- och bindslöjden kvar i stugorna; speciell är den halländska stickkonsten, som kallas "binge". De stickade yllestrumpor som ingår i Tönnersjö mansdräkt är just binge.

Nutida dräktskick är i mycket en tolkning av historisk tradition. Halland utmärker sig av stor variation även inom ett tillsynes enhetligt begrepp som "Tönnersjödräkten". Dess olika kvinnodräkter domineras av blått kjoltyg men i övrigt är variationen riklig; den dräkt som beskrivs här har lånat livstykkeframsida från grannsocknen Breared. I Halland med dess historiskt livliga bondeseglation finns också inslag av utländskt "köpetyg". Däremot har Skåne bevarat ett mer ålderdomligt och enhetligt dräktskick då det efter slaget vid Lund 1676 länge var förbjudet att korsa Öresund.

Likaså gynnade nationalromantiken kring sekelskiftet 1900 ökad enhetlighet med sitt midsommarfirande; här kan nämnas det inflytande Anders Zorn hade på dräktskicket i Dalarna och bildandet av hembygdsmuseer som Kulturen i Lund. På Skansen i Stockholm spelade August Ysenius i många år bl. a halländsk folkmusik vid midsommarfirandet. Ysenius, bördig från Vippentorpet och med namn efter Ysby socken, var folkskollärare i Eldsberga; hans skolhus finns numera bevarat på Hallandsgårdens friluftsmuseum i Halmstad. Ysenius var även passionerad samlare av halländsk folkmusik. Ännu i vår tid deltar en av Evas bröder i Skansens organiserade midsommarfirande, "utklädd" i dräkt från Dalarna.

Som synes finns det lite olika drag i traditionen kring hembygdsdräkter. De kan benämnas lite olika: Folkdräkt, häradsdräkt eller helt enkelt dräkt, lite beroende på vilken tid och plats de relaterar till. Det finns också olika synsätt på proceduren att skaffa en dräkt: Från att helt enkelt köpa sig en, oavsett ursprung - vanligt nu, till en mer "fundamentalistisk" approach, att göra allt hantverksmässigt; väva, handsy och knyppla själv, inte ovanligt fram till 1980-talet. Evas dräkt är troligen övervägande handsydd.

Det kan förstås vara ett extra värde i att ha ärvt en dräkt med känd proveniens, men det är ju inte allom givet. Just den dräkt som beskrivs här skänktes av Evas syskon, bland dem undertecknad, sedan hon lämnat detta jordiska livet. Dräkten är omedelbart användbar för person med kompatibelt mått, med ett undantag: Skorna fanns inte med i kvarlåtenskapen. I släktens ägo finns dock handsyddas skor tillhörande undertecknads hustru, Evas svägerska. De har en intressant detalj, ett arv från 1600-talets mode: Indragen klack, en fördel i dans, jämför uttrycket "vända på klacken". Vi hoppas att dräkten kan vara till glädje och nytta i bevarandet av en folklig kulturtradition.

Sett i vidare sammanhang är det intressant att se hur särpräglad en lokal och lite isolerad kultur kan te sig, som den på Vippentorpet. Ända fram till 1910-talet bodde man i en alltjämt existerande ryggåsstuga med väggfasta bänkar, lite som på vikingatiden. På gården fanns traktens lokala bibliotek, som innehöll bl. a diktsviten Fritiofs saga, som man kunde utantill. Den skrevs tidigt 1820-tal av Esias Tegnér, professor i klassisk grekiska, som i sin tur hade lärt språket av en professor i bl. a Leipzig, född som son till en torpare i - Tönnersjö. Vippentorpet, med namnet belagt i 1694 års jordebok som odalfrälsetorp, ligger på en vidöppen plats i den djupa skogen. Namnet härleds till halländsk dialektal sammandragning, vipen, av ordet vidöppen. Vippentorpet har släktband till granngården i Hjärnered på flera kilometers avstånd. Båda har säreget ålderdomlig kultur av sång, musik men också handaskicklighet, i Hjärnereds fall dokumenterad av att lägga halmtak och, alldeles nyligen, av att delta i återuppbyggnaden av Notre Dame-katedralen med att som en av flera timmermän skräda dess nya takstolar.

Det finns förstås mycket mer att berätta om dräkter, dräktskick och all kultur som kan förknippas med den tid de var levande kultur- en tid som ännu är nu på sina håll i Dalarna.

Men det vore kanske att avvika från ämnet.

Du får bearbeta texten så som du tycker bäst och gärna höra av dig igen!

Allt gott!

Ps: Eva, iklädd sin dräkt, medverkade med bland annat sång vid undertecknads bröllop den varma sommaren 1982. Min blivande hustru, bördig från Östergötland, bar sin ärvda Skedevidräkt. Jag hade min Tönnersjödräkt, sydd av min släkting Stina, riksspelman på näverlur. Jag minns ännu hur bingestrumpor av ylle både värmde och kliade; den som vill vara fin får lida pin, men det var det värt en sådan dag. Vi håller fortfarande ihop.